

Πίνδαρος

Ο κορυφαίος χορικός ποιητής

Βίος Τόπος Χρόνος	Γεννήθηκε το 522 ή το 518 στον οικισμό Κυνός Κεφαλές, που ανήκε στην πόλη της Θήβας, και πέθανε το έτος 438. Αν και τίποτα δεν είναι γνωστό για τον πατέρα του (τον Δαΐφαντο;), υποθέτουμε ότι πρέπει να ανήκε σε αριστοκρατική οικογένεια, αφού ο ίδιος ο Πίνδαρος στο έργο του καυχιέται ότι ήταν μέλος της μεγάλης οικογένειας των Αιγείδων (αν είναι αυτοβιογραφικό το χωρίο στον <i>Πυθιόνικο</i> 5,76). Πρώτος του δάσκαλος στάθηκε ο θεός του Σκοπελίνος, ενώ αργότερα, όταν η οικογένειά του τον έστειλε στην Αθήνα, για να αποκτήσει την απαραίτητη μουσική μόρφωση, είχε την τύχη να διδαχθεί από τον Αγαθοκλή, μαθητή του μεγάλου θεωρητικού της μουσικής Δάμωνα, και, εμμέσως ίσως, από τον Λάσο από την Ερμιόνη. Στην Αθήνα κέρδισε διθυραμβική νίκη στα 497/6. Για τα φιλαθηναϊκά του αισθήματα (συνέθεσε διθύραμβο για την Αθήνα τον καιρό των Περσικών πολέμων) τού επέβαλαν οι συμπολίτες πρόστιμο 1.000 δραχμών, που το πλήρωσαν, όμως, λένε, οι Αθηναίοι, τιμώντας τον επιπλέον με τον τίτλο του προξένου.
Γλώσσα	Λογοτεχνική ή τεχνητή γλώσσα, όπου επικρατεί ο δωρικός χρωματισμός, με λίγους αιολισμούς και σπάνια τοπικά βοιωτικά στοιχεία.
Έργο	Σύμφωνα με την κατάταξη των Αλεξανδρινών φιλόλογων, ο Πίνδαρος συνέθεσε παιάνες, ύμνους, εγκώμια, θρήνους (από ένα βιβλίο για κάθε είδος)· διθύραμβους, προσόδια, παρθένια, υπορχήματα (από δύο βιβλία για κάθε είδος)· έγινε όμως διάσημος με το λυρικό είδος της επινίκιας ωδής, μέσω της οποίας ύμνησε, όσο κανένας άλλος, τα μέλη της ανώτερης αριστοκρατικής τάξης, που διέπρεψαν στον αθλητισμό. Διασώθηκαν ακέραιοι μόνον οι επίνικοι, ως τα ευκολότερα από τα ποιήματά του, χάρη σε μια ανθολόγηση που έγινε για σχολικούς λόγους μάλλον την εποχή των Αντωνίνων (2ος μ.Χ. αιώνας).

Περίτεχνες και μεγαλοπρεπείς συνθέσεις με σπάνια επίθετα, τολμηρές μεταφορές και συμπλοκές λέξεων, ποικίλα τεχνάσματα και σχήματα λόγου, αξιοποίηση της προγενέστερης λογοτεχνικής παράδοσης, καθώς και μια ειλικρινής και έντονη θρησκευτικότητα ανήκουν στα βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ποίησής του.

14. ΟΛΥΜΠΙΟΝΙΚΟΣ (Ἄσωπίχῳ Ὁρχομενίῳ
σταδιεῖ)

Καφισίων ὑδάτων

λαχοῖσαι αἶτε ναίετε καλλίπωλον ἔδραν,

ὦ λιπαρᾶς αἰοίδιμοι βασιλειαί

Χάριτες Ἐρχομενοῦ, παλαιγόνων Μινυᾶν ἐπίσκοποι,

5 κλυτ', ἐπεὶ εὐχομαι· σὺν γὰρ ὑμῖν τά τε τερπνὰ καί

τὰ γλυκὲ' ἄνεται πάντα βροτοῖς,

εἰ σοφός, εἰ καλός, εἴ τις ἀγλαὸς ἀνήρ.

οὐδὲ γὰρ θεοὶ σεμνᾶν Χαρίτων ἄτερ

κοιρανέοντι χοροὺς

οὔτε δαίτας· ἀλλὰ πάντων ταμίαι

10 ἔργων ἐν οὐρανῷ, χρυσότοξον θέμεναι πάρα

Πύθιον Ἀπόλλωνα θρόνους,

αἰέναιον σέβοντι πατρὸς Ὀλυμπίοιο τιμάν.

B' <ὦ>πότνι' Ἀγλαῖα

φιλησίμολπέ τ' Εὐφροσύνα, θεῶν κρατίστου

15 παῖδες, ἐπακοοῖτε νῦν, Θαλία τε

ἔρασίμολπε, ἰδοῖσα τόνδε κῶμον ἐπ' εὐμενεῖ τύχα

κοῦφα βιβῶντα· Λυδῷ γὰρ Ἀσώπιχον ἐν τρόπῳ

ἐν μελέταις τ' αἰείδων ἔμολον,

οὔνεκ' Ὀλυμπιόνικος ἅ Μινύεια

20 σεῦ ἔκατι. μελαντειχέα νῦν δόμον

Φερσεφόνας ἔλθ', Ἄ-

χοῖ, πατρὶ κλυτὰν φέροισ' ἀγγελίαν,

Κλεόδαμον ὄφρ' ἰδοῖς, υἱὸν εἵπης ὅτι οἱ νέαν

κόλποις παρ' εὐδόξοις Πίσας ἐστεφάνωσε κυδίμων

ἀέθλων πτεροῖσι χαίταν.

Του Κηφισοῦ που λάχατε τα νάματα κι ὠριων ατιῶν
χαιρόσαστε τη χώρα, ω του λαμπρόπουλου βασιλίσσες
του Ὁρχομενοῦ εσεῖς Χάριτες, των πρόπαλιων των
Μινυῶν προστάτριες, αγρικήστε με καθῶς σας δέομαι
τώρα. Κάθε χαρά κι αγαλλίαση με τη δική σας δίνεται
βοήθεια, αν τραγουδάτορας ἢ γιόμορφος κανεῖς ἢ
δοξασμένος γίνεται. Δίχως τις Χάρες τις ιερές, ουδ' οι
Θεοὶ δε στήνουν χοροὺς για τραπεζώματα· αμή

των έργων ολονών εκείνες οδηγήτρες στων ουρανών τα δώματα, έχοντας στήσει τα θρονιά στον Πύθιο δίπλα Απόλλωνα με το χρυσό δοξάρι, του ολύμπιου του πατέρα τους λατρεύουν την αφεντική την αναιώνια χάρη. Ω Αγλαΐα δέσποινα κι ω τραγουδόφιλη κ' εσύ η Ευφροσύνη, κόρες του Δία του μεγαλοδύναμου, γρικάτε· κι ω Θαλία τραγουδογήτευτη κ' εσύ, το χοροσμάρι βλέποντας, μέσα στις νικηφόρες καλοτυχιές μ' απάλαφρα που προχωρά βήματα· γιατί 'ρθα τον Ασωπίχο στων λυδικών σκοπών να ψάλω τα πατήματα και με καλομελέτημα, που η Μινύεια νίκησε στην Ολυμπία από χάρη σου. Μα στο μαυροτοιχότοπο της Περσεφόνης έπαρε, Αντίλαλε, τ' αχνάρι σου, και τον Κλεόδαμο σα δεις φερ' του το τρανομήνυμα, στην δοξαστή αγκάλη της Πίσας πως ο γιόκας του απ' τα λαμπρά αγωνίσματα στεφάνωσε με φτερούγα το νιότιχο κεφάλι.

Π. Λεκατσάς

Ω Χάρες, που σας έλαχε
του Κηφισού το ρέμα
και που στη χώρα κάθεστε
την ομοφαλογούσα,
περίφημες βασίλισσες
του Ορχομενού του πλούσιου
και διαφεντεύτρες της παλιάς
γενιάς των Μινυών,
ακούστε, που παρακαλώ.
Γιατί με τη δική σας
βοήθεια όλα τα νόστιμα
και τα χαρούμενα όλα
για τους ανθρώπους γίνονται:
μ' εσάς καθέννας άντρας
είτε σοφός, είτε όμορφος,
ή ξακουστός θα γίνει.
Επειδή μήτε κι οι θεοί
δεν ομορφοστολίζουν
δίχως τις Χάρες τις σεμνές
χορούς και χαροκόπια.
Αυτές πάνω στον ουρανό
νοιάζονται για όλα τα έργα·
σιμά στο χρυσοδόξαρο
τον Πυθικόν Απόλλωνα

στήνοντας τα θρονιά τους,
του Ολύμπιου του πατέρα τους
με σέβας προσκυνούνε
την αναιώνιαν εξουσία.

Ω Αγλαΐα πανσέβαστη, κι εσύ που το τραγούδι
το χαίρες' Ευφροσύνη,
του πιο μεγάλου απ' τους θεούς κόρες, ακούστε τώρα
το παρακάλεσμά μου,
κι εσύ ω Θάλεια, που αγαπάς την αρμονία, τούτη
σαν δεις τη χορωδία,
που πάει με βήμ' ανάλαφρο, για την καλοτυχιά.
Γιατί ήρθα τον Ασώπιχο με Λυδική αρμονία
και φροντισμένους στίχους
να τραγουδήσω, αφού έγινε κι η Μινυεία νικήτρα
στην Ολυμπία με τη δική σου χάρη.
Κατέβα τώρ', Αντίλαλε, στης Περσεφόνης
το σκοτεινό παλάτι
το δοξασμένο μήνυμα φέρνοντας στον πατέρα.
Και να του ειπείς, όταν ιδείς τον Κλεόδαμο, ότι ο γιος του
στης δοξασμένης Πίσας τη λαγκάδα
έβαλε των περίφημων αγώνων το στεφάνι
πάνω στα νέα μαλλιά του.

Η. Βουτιεριδής

Λεξιλόγιο

1. **Καφισίων (δωρικός τύπος) = Κηφισίων**
Εννοείται η λίμνη Κωπαΐς (ή Κηφισιάς) ή ο ποταμός Κηφισ(σ)ός.
2. **λαχοῖσαι (αιολικός τύπος) = λαχοῦσαι**
λαγγάνω (+ γενική) = αποκτώ με κλήρο, παίρνω, κατέχω κάτι ως μερίδιο
2. **καλλίπωλον**
καλλίπωλος, -ον = με όμορφα άλογα
2. **ἔδραν** = η θέση, (εδώ) η χώρα

3. λιπαρᾶς (δωρικός τύπος) = λιπαρῆς

Εννοείται ἡ Ὀρχομενός.

λιπαρός, -ά, -όν = λιπαρός, αυτός που λάμπει από λάδι, εδώ αστραφτερός, λαμπερός, πλούσιος, καρπερός

3. αἰίδιμοι

αἰίδιμος, -ον = διάσημος, γνωστός στο τραγούδι

3. βασίλειαι

βασίλεια, ἦ, = θηλ. του ουσ. βασιλεύς, ὁ

4. Χάριτες

Μικρότερες θεές, θυγατέρες του Δία, τρεις στον αριθμό: η Ευφροσύνη, η Αγλαΐα και η Θάλεια. Οι Χάριτες είναι η προσωποποίηση της χάρης και της ομορφιάς και συχνά συνοδεύουν τις Μούσες, τον Έρωτα ή την Αφροδίτη. Τα ωραιότερα έργα τέχνης είναι δημιουργήματά τους.

4. Ἐρχομενοῦ (δωρικός τύπος) = Ὀρχομενοῦ

Ὀρχομενός, -οῦ, ὁ / ἡ

4. παλαιγόνων

παλαίγονος, -ον = παλαιγενής, -ές = ο γεννημένος πολλά χρόνια πριν, ο γηραιός, ο παλιός

4. Μινυᾶν (δωρικός τύπος) = Μινυῶν

Ο Μινύας ήταν ο γιος του Ποσειδώνα και της Καλλιρρόης. Με την αναφορά στους αρχαίους κατοίκους του Ὀρχομενού, ο Πίνδαρος θέλει να τονίσει την αρχαιότητα της λατρείας καθώς και τη δύναμη των Χαρίτων.

4. ἐπίσκοποι

ἐπίσκοπος, -όπου, ὁ = κάποιος που παρατηρεί, που επισκοπεί τα πάντα, ο φρουρός, (εδώ) ο επιστάτης

Οι Χάριτες απολάμβαναν τιμές σε πολλά μέρη της Ελλάδας, ιδιαίτερα όμως στον Ὀρχομενό της Βοιωτίας.

5. κλύτ'

κλύω = ακούστε την προσευχή μου

5. ἐπεὶ (αιτιολογικός σύνδεσμος) = γιατί τώρα σε σας απευθύνω την προσευχή μου

5. **σὺν ... ὑμῖν** = με τη βοήθειά σας

6. **ἄνεται**

ἄνομαι (<ἄνω = ἀνύω) = ολοκληρώνομαι, τελειώνω
αττική σύνταξη· υποκείμενο του ρήματος είναι τὰ τερπνὰ καὶ τὰ
γλυκέ(α).

7. **εἰ σοφός ... ἀνὴρ**

ελλειπτικές υποθετικές προτάσεις (εννοείται ἐστὶ)

7. **ἀγλός** = λαμπερός, φωτεινός, εκτυφλωτικός, υπέροχος,
ευγενής, αριστοκρατικός, ἐδὴ νικητῆς, νικηφόρος (σε αγώνες)

8. **ἄτερ** = χωρίς

πρόθεση + γεν. (εννοείται *σεμνῶν Χαρίτων*)

8. **σεμνῶν** (δωρικός τύπος) = σεμνῶν

9. **κοιρανέοντι** = κοιρανέουσι

κοιρανέω = εἶμαι αρχηγός στρατιωτικού τάγματος, κράτους, ἐδὴ
καθοδηγῶ, οδηγῶ

Οἱ Χάριτες πρωτοστατοῦν στους χορούς και στα συμπόσια των
θεῶν.

9. **δαῖτας**

δαίς, δαιτός, ἦ = το γεύμα, το τραπέζι, το συμπόσιο, το γλέντι

9. **ταμίαι**

ταμία, ἦ = ἡ οικονομός

10. **θέμεναι**

Μετοχή αορίστου β' του ρ. τίθεμαι

12. **αἰέναιον**· εννοείται τιμάν

επιρρηματική χρήση του επιθέτου αἰέναιος, -ον = ἀέναιος, -ον (<νάω
= κυλῶ) = παντοτινός (εννοείται τιμάν)

12. **σέβοντι** = σέβουσι

σέβω (εννοείται τιμάν) = τιμῶ, προσφέρω τιμῆ, λατρεύω

13. πότνι'

πότνια, ἧ = δέσποινα (τιμητικός τίτλος για θεές και θνητές γυναίκες)

13. Ἀγλαΐα

Είναι η νεότερη από τις Χάριτες, σύζυγος του Ἡφαιστου και συμβολίζει την εορταστική λάμψη, την αίγλη, αλλά και την λαμπρότητα.

14. φιλησίμολπε

φιλησίμολπος, -ον = φιλόμολπος, -ον = αυτός που αγαπά το χορό και το τραγούδι

14. Εὐφροσύνα

Είναι η δεύτερη από τις Χάριτες και το όνομα της παραπέμπει στην ευθυμία, στο κέφι, στη χαρωπή διάθεση.

15. ἐπακοῦϊτε

ἐπακούω = ακούω προσεκτικά

15. Θαλία

Κατά τον Ησίοδο ήταν μια από τις Μούσες, για τον Πίνδαρο μια από τις Χάριτες, κόρη του Δία και της Ευρυνόμης. Είναι η Μούσα της ανάλαφρης, απλής ποίησης.

16. ἐρασίμολπε

ἐρασίμολπος, -ον = αυτός που ευφραίνεται με το τραγούδι

16. κῶμον

κῶμος, ὁ = η θορυβώδης συντροφιά

16. ἐπ' εὐμενεῖ τύχα = για καλή, ευνοϊκή τύχη

Το επίθετο εὐμενής, -ές (= φιλικός, ευνοϊκός) χρησιμοποιείται συνήθως για τη θεϊκή εὐνοια· εδώ, η νίκη του Ασώπιχου είναι αποτέλεσμα της θεϊκής βοήθειας.

16. τύχα (δωρικός τύπος) = τύχη

Εδώ η τύχη είναι κατά το ήμισυ προσωποποιημένη, καθώς από μόνη της είναι η εκπρόσωπος της θεϊκής εὐνοιας.

17. κοῦφα βιβῶντα = να προχωρά με ανάλαφρα βήματα

17. Λυδῶ ... τρόπω

Η έκφραση λυδικός τρόπος αναφέρεται σε συγκεκριμένο είδος μελωδίας.

17. Ἀσώπιχον

Ο Ἀσώπιχος προς τιμή του οποίου γράφτηκε αυτή η ωδή νίκησε το 488 στην Ολυμπία στο αγώνισμα του σταδίου. Το στάδιον ήταν είδος αγώνα δρόμου, συγκεκριμένα η μονή διαδρομή όπου οι αθλητές έτρεχαν κατά μήκος του στίβου. Το γήπεδο ήταν ορθογώνιο (μήκους 200μ. και 40μ. πλάτους)· υπήρχε μια γραμμή αφετηρίας, και ένα όριο περιστροφής (για την διπλή διαδρομή, το λεγόμενο δίαυλο) στο μέσο καθεμιάς από τις γραμμές του γηπέδου.

17. ἐν μελέταις

μελέτη, ἦ = φροντίδα, προσοχή, μελέτη, άσκηση, εξάσκηση, συνήθεια, θέμα συζήτησης, (εδώ) αναφέρεται στην άσκηση της χορωδίας από τον ίδιο τον ποιητή.

17. ἔμολον

Χρησιμοποιείται ως αόριστος β' του βλώσκω = πηγαίνω, έρχομαι

19. ἄ (δωρικός τύπος) = ἦ

19. Μινύεια

Εννοείται πόλις.

20. σεῦ ἔκατι = χάρη σε σένα

Η Θάλεια (βλ. πιο πάνω), από τις τρεις Χάριτες, συνδέεται πιο συχνά με τον κῶμο.

20. μελαντειχέα δόμον

μελαντειχής, -ές = με μαύρους τοίχους, δηλ. το σκοτεινό σπίτι

21. Φερσεφόνας (ποιητικός τύπος) = Περσεφόνης

21. Ἄχοϊ = Ἕχοϊ

Η Ηχώ ήταν: (α) νύμφη την οποία ο Πάνας κυνήγησε ανεπιτυχώς. Για εκδίκηση ο θεός τρέλανε τους βοσκούς οι οποίοι την ξέσκισαν, ενώ η φωνή της ήταν το μόνο που διασώθηκε από αυτήν, (β) νύμφη, την οποία εκδικήθηκε η Ἕρα στερώντας της τη φωνή, όταν αυτή της μίλησε ενώ η θεά κατασκόπευε τον Δία. Έτσι η Ηχώ στερήθηκε

την ομιλία, και το μόνο που κατάφερε ήταν να επαναλαμβάνει τις τελευταίες λέξεις του συνομιλητή της. Κατ' άλλους ο ανολοκλήρωτος έρωτάς της για τον Νάρκισσο την κατάντησε μια φωνή.

21. κλυτάν

κλυτός, -ή, -όν = ξακουστός, διάσημος, έξοχος, υπέροχος, λαμπρός,

22. ὄφρ' ἰδοῖσ' = όταν δεις (εννοείται τον Κλεόδαμο)

22/24. νέαν ... χαίταν = τη νεαρή του κόμη

Από τη φράση φαίνεται ότι ο Ασώπιχος ήταν αρκετά νέος για να πάρει μέρος σε αθλητικό αγώνα. Είναι, βέβαια, αρκετά πιθανό να πρόκειται για έναν νεανικό αγώνα και όχι για το κανονικό στάδιο.

23. κόλποις παρ' εὐδόξοις = στους ένδοξους χώρους της Πίσας

24. ἐστεφάνωσε κυδίμων ἀέθλων πτεροῖσι

στεφάνωσε (τη νεαρή του κόμη, και, συνεκδοχικά, το κεφάλι του) με τα φτερά ευγενικών (τιμημένων) αγωνισμάτων.

Η κυματιστή άκρη του στεφανιού που περιβάλλει το κεφάλι του Ασώπιχου θυμίζει τα φτερά της νίκης.

28

7. Πυθιόνικος (Μεγακλεῖ Ἀθηναίῳ τεθρίππῳ)

Κάλλιστον αἰ μεγαλόπολιες Ἀθᾶναι
προοίμιον Ἀλκμανιδᾶν εὐρουσθενεῖ
γενεᾶ κρηπίδ' αἰοιδᾶν ἵπποισι βαλέσθαι.
ἐπεὶ τίνα πάτραν, τίνα οἶκον ναίων ὄνυμάξεαι
ἐπιφανέστερον
Ἑλλάδι πυθέσθαι;

πάσαισι γὰρ πολίεσι λόγος ὀμιλεῖ
Ἐρεχθέος ἀστῶν, Ἄπολλον, οἷ τεόν
δόμον Πυθῶνι δία θαητὸν ἔτευξαν.

ἄγοντι δέ με πέντε μὲν Ἴσθμοῖ νίκαι, μία δ'
ἐκπρεπής
Διὸς Ὀλυμπιάς,
δύο δ' ἀπὸ Κίρρας,

ὦ Μεγάκλεες,
ὕμαί τε καὶ προγόνων.
νέα δ' εὐπραγία χαίρω τι· τὸ δ' ἄχνομαι,
φθόνον ἀμειβόμενον τὰ καλὰ ἔργα. φαντί γε μάν
οὔτω κ' ἀνδρὶ παρμονίμαν
θάλλοισαν εὐδαιμονίαν τὰ καὶ τὰ φέρεσθαι.

Ἐβδομος Πυθιόνικος για τον Μεγακλή τον Αθηναίο, νικητὴ σε αρματοδρομία

Των Αθηναίων ἡ πόλις ἡ μεγάλη
εἶναι το πιο ὄμορφο προοίμιο
για να τεθεῖ θεμέλιο στον ὕμνο
της τρανῆς των Αλκμαιωνιδῶν γενιάς για τη νικηφόρα ιπποδρομία
τους.

Γιατί σε ποια πατρίδα, σε ποιον οἶκο
θα μπορούσες να κατοικήσεις και να πεις
πως εἶναι τ' ὄνομά τους πιο ξακουστό
μες σ' ὅλη την Ελλάδα;

Γιατί σ' ὅλες τις πόλεις συζητούν
για του Ερεχθέα τους πολίτες
που χτίσανε στην ιερή Πυθῶνα
τον θαυμαστό σου, Απόλλωνα, τον δόμο.
Κι ἔχω για οδηγό μου πέντε στα Ἴσθμια νίκες,
και μία ξεχωριστή στου Δία την Ολυμπία,
κι ακόμη δύο στην Κίρρα,

ω Μεγακλή, που κέρδισες εσύ κι οι πρόγονοί σου·
και για τη νέα σου επιτυχία μεγάλη εἶν' ἡ χαρά μου·
μόνο λυπάμαι που φθόνος εἶν' ἡ ανταμοιβή
για τα ωραία ἔργα.

Γιατί, καταπώς λένε, γλυκός τη μια,
πικρός είναι την άλλη ο καρπός
που φέρνει στον άνθρωπο η ευδαιμονία,
αν μόνιμα ανθεί.

Γιάννης Οικονομίδης

Ζ' Για το Μεγακλή τον Αθηναίο, νικητή σε αρματοδρομία

Το πιο όμορφο προοίμιο ειν' η Αθήνα,
αυτή η μεγάλη πόλη, αν θες να ρίξεις
θεμέλιο για τραγούδι που να υμνήσει
τους Αλκμεωνίδες, το μεγάλο γένος,
για νίκη τους σε αγώνα των αρμάτων·
γιατί σαν ποιο άλλο σπίτι, ποια πατρίδα
πιο ξακουστό θα κάμει τ' όνομά σου
μες στην Ελλάδα;

Τους Ερεχθείδες όλοι τους γνωρίζουν,
όλες οι πολιτείες· το θαυμαστό σου
ναό μες στην Πυθώ την αγιασμένη,
Απόλλωνα, τον έχουν χτίσει εκείνοι.
Μ' εμπνέουνε κι οδηγούν τα βήματά μου
πέντε σας νίκες στον Ισθμό, άλλη μία,
ξεχωριστή, στου Δία την Ολυμπία
και δυο απ' την Κίρρα.

Ναι, Μεγακλή, των προγόνων σου οι νίκες αυτές και δικές σου.
Κι η επιτυχία σου τώρα καινούρια χαρά με γεμίζει·
όμως πονώ
όταν μια πράξη καλή την πληρώνουνε οι άλλοι με φθόνο.
Ειν' ένας λόγος που λέει:
Καλοτυχιά θαλερή για καιρό σ' έναν άνθρωπο αν μείνει,
θ' ακολουθήσουνε κι άλλα καλά και κακά.

Θρασύβουλος Σταύρου

Λεξιλόγιο

τεθρίππω

τέθριππον (ἄρμα) = ἄρμα με τέσσερα ἄλογα

2 - 3. Ἄλκμανιδᾶν ... γενεᾶ ἄ · ἡ οικογένεια των Ἀλκμαιωνιδῶν ἦταν μία ἀπὸ τις πιο σημαντικές τῆς ἀρχαίας Ἀθήνας. Ὁ Μεγακλῆς, ἡ νίκη τοῦ ὁποῖου ἐξυμνεῖται ἐδῶ, ἦταν πιθανῶς γιος τοῦ μεταρρυθμιστῆ Κλεισθένη καὶ παππούς τοῦ Ἀλκιβιάδου. Ὁ Περικλῆς καταγόταν ἀπὸ τὴν ἴδια γενιά.

2. προοίμιον = ἀνοιγμα, εἰσαγωγή

2. εὐρουσθενεῖ

εὐρουσθενῆς, -ές = με μεγάλη δύναμη, παντοδύναμος (στον Ὅμηρο πάντα γιὰ τὸν Ποσειδῶνα)

3. κρηπίδ'

κρηπίς, -ῖδος, ἥ = θεμέλιο, βάση (κτιρίου). Ὁ Πίνδαρος χρησιμοποιεῖ συχνὰ ἀρχιτεκτονικὲς μεταφορὲς γιὰ νὰ ἀναφερθεῖ στὴ διαχρονικὴ ἀξία τῆς ποιήσεώς του. Ἐπιπλέον ἐδῶ γίνεται ἕνας παραλληλισμὸς τοῦ ὕμνου με τὸν ναὸ τοῦ Ἀπόλλωνα ποὺ ἐπισκεύασαν οἱ Ἀλκμαιωνίδες.

4. ὄνυμάξαι (αιολικὸς καὶ δωρικὸς τύπος) = ὀνομάσεις

7. ὀμιλεῖ

ὀμιλέω = (γιὰ κοινωνικὴ ἐπαφή) γνωρίζομαι με κάποιον, σχετίζομαι, συναναστρέφομαι

8. Ἐρεχθέος = Ὁ Ἐρεχθέας ἦταν μυθικὸς βασιλιάς τῆς Ἀθήνας. Οἱ Ἀθηναῖοι τοῦ ἀφιέρωσαν ναὸ στὴν Ἀκρόπολη (Ἐρέχθειο).

8 - 9. τεὸν δόμον Πυθῶνι = Ὁ ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνα στους Δελφοὺς (Πυθῶνι), ποὺ εἶχε καταστραφεί ἀπὸ πυρκαγιά, ἀνοικοδομήθηκε ἀπὸ τοὺς Ἀλκμαιωνίδες ἐνῶ ἦταν ἐξόριστοι ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Ἡ κατασκευὴ ἦταν πολυτελής - ἡ πρόσοψη τοῦ ναοῦ φτιάχτηκε ἀπὸ παριανὸ μάρμαρο.

9. θαητὸν (δωρικὸς τύπος) = θεατὸν

θεατὸς, -ή, -όν = θαυμαστὸς, ἀξιοθαύμαστος

10. **Ἴσθμοῖ** = (τοπική πτώση) στα Ἴσθμια, στους αγώνες των Ἴσθμίων

12. **ἀπὸ Κίρρας** = δηλαδή Δελφικές νίκες (η Κίρρα ήταν πόλη γειτονική στους Δελφούς)

14. **ὑμαί** (δωρικός και επικός τύπος) = *ὑμέτεραι*
ὑμός, -ά και -ή, -όν = ὑμέτερος, -η, -ον

15. **χαίρω τι**
τις, τι: το ουδέτερο γένος χρησιμοποιείται με ρήματα με την έννοια του κάπως, σε κάποιο βαθμό

15. **ἄχνομαι** = θρηνώ

16. **ἀμειβόμενον**
ἀμείβομαι = ανταλλάσσω, αποδίδω, ξεπληρώνω.
Ο Μεγακλής πρέπει να εξοστρακίστηκε λίγους μήνες πριν τη δελφική του νίκη.

17. **παρμονίμαν** (θηλυκό, ποιητικός τύπος)
παραμόνιμος, -ον = σταθερός, μόνιμος

18. **θάλλοισαν**
θάλλω = ανθίζω, ευημερώ

18. **τὰ καὶ τὰ** = κι έτσι κι αλλιώς, και καλά και κακά

18. **φέρεσθαι**
φέρομαι = (εδώ) κερδίζω, επιβραβεύομαι

Ο ύμνος χρονολογείται στα 486 και είναι ένας από τους συντομότερους Πυθιονικούς, χωρίς μυθολογικές παρεκβάσεις. Αποτελεί έναν ύμνο για την Αθήνα και για την ένδοξη οικογένεια των Αλκμαιωνιδών, γόνι της οποίας ήταν ο Περικλής και ο Αλκιβιάδης. Ο Μεγακλής, του οποίου η νίκη μνημονεύεται, είχε εξοριστεί από την Αθήνα με τη μέθοδο του οστρακισμού λίγους μήνες πριν τη δελφική του νίκη. Ο ύμνος της Αθήνας δεν περιλαμβάνει καμία μυθολογική αναφορά, ούτε γίνεται λόγος για τη μάχη του Μαραθώνα. Ένας λόγος μπορεί να είναι ότι η πατρίδα του ποιητή, η Θήβα, είχε μηδίσει.

Σχόλια

Η ανίχνευση της δομής του επινίκου (βλ. Lesky, 295-96)

—Στόχος του επινίκου είναι ο έπαινος του νικητή στους αθλητικούς αγώνες· τα προς τούτο χρησιμοποιούμενα μέσα είναι στοιχεία του παρελθόντος, του παρόντος και κάποιες διαχρονικής ισχύος αλήθειες: ο μύθος, τα της νίκης και του νικητή, και οι γνώμες (βλ. σχόλιο στο αλκμανικό απόσπασμα υπ' αρ. 19 του Ανθολογίου). Οι ποσοτικές αναλογίες μεταξύ των τριών συστατικών διαφέρουν από ποίημα σε ποίημα.

Στο βάθος του μύθου (του οποίου ο αφηγηματικός πυρήνας συνίσταται από μian επιλογή λεπτομερειών, που μπορεί σε πρώτη ματιά να μοιάζει και αυθαίρετη) λανθάνει ένα παράδειγμα για τους θνητούς. Αυτή είναι η βασική λειτουργία του μύθου: να ανυψώσει τη νίκη του άξιου και ευλογημένου από τους θεούς θνητού ως τη σφαίρα των θεών και των ημιθέων. Φανερός δεν είναι πάντα ούτε ο δεσμός μεταξύ γνωμών και αφήγησης της νίκης.

—Γενικά, έχει καθιερωθεί ως σύμβαση του χορικού άσματος η παρατακτικότητα των συστατικών στοιχείων, καθώς και η απότομη μετάβαση του αφηγητή από σημείο σε σημείο — συνδυασμός χαρακτηριστικών ο οποίος κρατά υπό την επιφάνεια τους λογικούς συνδέσμους μεταξύ των μερών και την εξωτερική ιεράρχησή τους (αντίθετα με ό,τι επικράτησε αργότερα, στην ποίηση της κλασικής εποχής). Ότι όμως ούτε η παρατακτικότητα προδίδει έλλειψη λογικής συνοχής, ούτε η ιδιότυπη αρχαϊκή "αλματώδης" ανάπτυξη του νοήματος ισούται με αναρχία χρειάστηκαν πολλές φιλολογικές προσπάθειες για να γίνει κατανοητό στη σύγχρονη εποχή. Το δόγμα της αρχαϊκής τέχνης και ποίησης είναι ότι η αφανής αρμονία είναι ανώτερη της φανερής και τούτο δεν καθιστά την πρόσληψη της πινδαρικής ούτε τόσο εύκολη, ούτε τόσο αναμφισβήτητη πάντα.

Η "φιλολογική ανάγνωση" του κειμένου

—Σύμφωνα με τα προηγούμενα, η "φιλολογική" ανάγνωση μιας πινδαρικής ωδής αποτελεί όχι μόνον το πρώτο στάδιο προ της ερμηνείας, αλλά και εκείνο το βήμα που δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να παραλειφθεί. Υποχρεούμαστε, λοιπόν, να παρακολουθούμε το νόημα, χωρίς ακόμη αναφορά σε οποιαδήποτε εξωκειμενικά στοιχεία, προχωρώντας ρήμα ρήμα (ενν. τα ρήματα των κυρίων προτάσεων μόνον), για να απαρτίσουμε τον άξονα της δράσης (δηλ. τον κύριο αφηγηματικό ιστό του ποιήματος)· μετά,

συνυπολογίζουμε τα ονοματικά και τα "επιθετικά" συμπληρώματα του συνολικού ρηματικού συντακτικού ιστού (δηλαδή το σύνολο των "περιγραφικών" στοιχείων). Τέλος εκτιμούμε τις ρητά από τον ποιητή δηλωμένες σχέσεις μεταξύ των επιμέρους δομικών στοιχείων του λόγου όπως αυτές είναι κρυσταλλωμένες στις - ποτέ τυχαίες - συντακτικές δομές του ποιητικού κειμένου.

Παράγωγα της πρωτοβάθμιας αυτής ανάγνωσης είναι η εξαγωγή μιας όντως αξιόπιστης περίληψης περιεχομένων και η τιτλοφόρηση του κομματιού.

Η κατανόηση του ποιήματος (ως κειμένου και δομής μαζί)

—Ότι μόνον με την αναγνωστική αυτή στρατηγική ανοίγει ο δρόμος για την εκτίμηση της πινδαρικής ωδής ως δομής και κειμένου, όπως τα αναλύσαμε ανωτέρω, είναι επίσης σαφές. Επειδή η πινδαρική ποίηση συχνά ανακοινώνει με ιδιαίτερη περηφάνεια ότι φιλοδόξησε να βρει ποιητικούς δρόμους απάτητους, έχει μεγάλη σημασία η ακριβής εκτίμηση της στρατηγικής του θηβαίου ποιητή —τόσο στην αφήγηση του μύθου, όσο και στην αφήγηση ή περιγραφή του τμήματος που σχετίζεται με τη νίκη και με τον νικητή. Το ζήτημα δεν είναι μόνον φιλολογικό, αλλά ζήτημα νοήματος, δεδομένου ότι στα έργα της τέχνης και της ποίησης, μορφή (ή κατασκευή) και περιεχόμενο (ή "ιδεολογία") είναι ένα και το αυτό.

Ερωτήσεις

Απόσπ. 27

1. Ποια είναι τα κύρια ρήματα του ποιήματος;
2. Χωρίστε τον ύμνο σε μέρη και εντοπίστε τα θέματα γύρω από τα οποία περιστρέφεται η περιγραφή.
3. Εντοπίστε τα υπερβατά σχήματα και σχολιάστε τη χρήση τους από τον ποιητή. Ποια η σημασία ειδικά του τελευταίου υπερβατού;
4. Με ποιους τρόπους προβάλλει ο ποιητής τη σημασία της νίκης στους Ολυμπιακούς αγώνες;

5. Ποιο έπαθλο πήρε ο Ασώπιχος και ποιο το βαθύτερο νόημα της Ολυμπιακής νίκης;

Απόσπ. 28

6. Τι σημασία έχει η μνημόνευση των νικών των προγόνων του Μεγακλή;

7. Τι μπορεί να σημαίνει η παράλειψη του ποιητή να αναφερθεί σε γεγονότα της πρόσφατης ιστορίας της Αθήνας;

8. Ποιος είναι ο στόχος ενός επινίκου και με ποια μέσα επιτυγχάνεται;

9. Πώς παρουσιάζεται το “ποιητικό υποκείμενο” στον Πίνδαρο; Χρησιμοποιήστε στοιχεία και από τους δυο επινίκους.